

ANTROJI DALIS

MOKSLAS, MENAS, LITERATŪRA

D R A U G A S

Saturday supplement

1996 m. liepos mėn. 6 d. / July 6, 1996

Nr. 131(26)

KERTINĖ PARAŠTĖ

Šokių šventės proga

Apie Lietuvių tautinių šokių institutą

Jau tik dienos iki šios mūsų šokių šventės. Šventės? Ar ne per kukliai šį renginį vadiname „švente“? Turime visokių švenčių, neskaitant jau eilinių sekmdienų. Ir vienaip ar kitaip tas šventės švenčiame. Tačiau tautinių šokių šventė jau nebe eilinė šventė, bet kas keleri metai laukiamas festivalis, kurian suplaukia, suvažiuoja, suskrenda dalyviai ir žiūrovai iš arti, toliau ir labai labai toli.

Mintis veja mintį ir užkliūva už pirmosios tautinių šokių šventės ruošos. Regis, neseniai, taip labai neseniai, buvo ta pirmoji. Ir anuo-

met nežinojome dar, nei kaip eisis rengėjams, nei kaip seksis šokėjams... Atsimenu, kaip šiandien, po anos pirmosios šokių šventės susėdo mūsų buvusioji repertuaro komisija – pirmininkas Bruno Shotas, Irena Šilingienė, Vera Radauskienė ir aš pati – praėjusieji šventei aptarti ir įspūdziais pasidalinti.

O tu įspūdzio buvo apšči. Ypač mus jaudino šokėjų ir jų vadovų entuziazmas bei atsidavimas tiems tautiniams šokiams. Ir tada, pavargusioms kojoms dar neatsigavus, nei prakaitui nuo kaktų nenudžiūvus, jaunimas

klausinėjo mūsų: „O kas dabar bus toliau? Kada vėl šoksime? Kokių šokių mus mokysite?“ Ir jau anuomet pajutome, kad mūsų idėtojo darbo tai šventei suruošti nebe gana. Reikia tautinių šokių puoselėjimą tęsti, kol dar turime jėgų ir norinčiųjų šokti. Iš kitos gi pusės, lietuvių bendravimas savųjų tarpe bene bus viena iš lietuvių išlaikymo priemonių. Juk tie sambūriai galbūt yra vieninteliai, į kuriuos vaikai nereikia varyti – ateina jie šokti savo noru. Pasidaliname nuomonėmis. Pasiūliame nuolatinei tautinių šokių puoselėjimo institucijai. Netgi jos vardą...

Ir taip, žodis po žodžio, po poros valandų gimė Lietuvių tautinių šokių institutas. Jo tikslas – ugdyti ir remti mūsų liaudies šokius bei žaidimus ir su jais susijusius papročius, tautosaką, muziką, tautinius drabužius. Surinktą medžiagą Institutas tyrinėja, paruošia ją praktiškai naudojimui, leidžia leidinius apie savo tyrinjamą sritį (lietuvių ir kitomis kalbomis). Šokėjų būreliams paruošia tautinių šokių ir žaidimų aprašymus, palaiko ryšius su tais būreliais, rūpinasi jų veikla, mokytojams ir vadovams ruošia kursus, bendrauja su kitų tautų tos srities institucijomis bei organizacijomis.

Tuos uždavinius Institutas vykdo savarankiškai. Šokių šventėms ruošti gausų kadra sudaro Lietuvių Bendruomenės atitinkami daliniai.

Ir štai šiandien, kada anos pirmosios šventės rengėjai ir dalyviai jau veteranai, laukiame nebe antrosios, trečiosios, bet net kelintosios šventės. To Instituto siekius tęsia anų patininkų vaikai ar vaikaičiai, o magiškoji šokių šventės nuotaika tebėra gyva mūsų širdyse.

Bronė Jamelkienė

Jono Kuprio nuotrauka

Džiaukimės...

Džiaukimės atėję mes,
Džiaukimės kartu.
Sukimės alėjomis
Viesulų ratu.

Mūsų dienos pasaka,
Pasaka žvaigždė.
Kas gi saulės neseka
Su jaunų daina?

Gėlės ir pavasariai
Žydi mums, tik mums.
Ko gi skaisčios seserys
Meldžiasi dangums?..

Džiaukimės atėję mes,
Džiaukimės kartu.
Sukimės alėjomis
Viesulų ratu.

Petras Karuža (1906–1933)

BŪRELIU – PER ŽYDINČIŲ PIENIŲ LAUKĄ

(Lietuvių egzodo novelė)

ALBERTAS ZALATORIUS

Būtų be galo gražu, jei šiandien pavyktų išleisti solidžią mūsų egzodo novelės antologiją. Ji praverstų visiems – ir studentui, ir mokytojiui, ir profesoriui. Pasikloji tokia antologija ant stalo ir analizuok tekstus, žinodamas, kad ir kitas gali pasikloti. O argi ne įdomu būtų ją paskaityti ar bent pavartyti kiekvienam? Kiek negirdėtų vardų joje atrastume, kiek skirtingų balsų išgirstume per vieną vakarą! Tokios antologijos žavios tuo, kad sugeba skaitytoją mėtyti nuo vienos gyvenimo sampratos prie kitos, tartum įrodydamos, kad pasaulis neišmatuojamai įvairus, o jo meninis regėjimas dar įvairnesnis...

Deja, apie tokią knygą kol kas galime tik svajoti. Leidybos brangmečiu jos niekas nefinansuos, o patys leidėjai rizikuoti bijo: juk

čia ne detektyvinis romanas ir ne erotinė apysaka. Nors, tarp mūsų kalbant, atsirastų čia ir vieno, ir kito, bet tai, žinoma, būtų tik priedas prie rimtesnių dalykų. Svajones palikdami ateičiai, šiandien pasitenkime nedideliu keliolikos autorių rinkiniu, kiekvienam leidžiamu pabrilioti po vieną kartą ir išimti padarydami tik dviem didesiams – Mariui Katiliškiui ir Antanui Škėmai. Iš to vieno karto, žinoma, sunku bus spresti apie rašytojo kūrybos visumą, tačiau to ir nereikia daryti. Į tekstus siūlome žiūrėti kaip į suvernius dalykus, nepretenduojančius atstovauti visai rašytojo kūrybai. Kita vertus, tai būtų tuščia pretenzija, nes tik labai retais atvejais vienas kūrinys atspindi autoriaus estetinio, moralinio ar kitokio credo esmę. Šio rinkinio tikslas – ne autorius reprezentuoti, o pateikti egzodo novelistikos mikropaveikslą. Tegul labai punktyriška, ribota, minimali, be vis dėlto šokių tokių paveikslų. Užtat ir pavyzdžiai atitinkamai išdėstomi. Žinoma, stengiamasi

imti kuo geresnį, laiko išbandytą kūrinių, bet žiūrime ir to, kiek jis atspindi žanro dominantes – tiek temines, tiek stilistines. Kitas atrankos principas – egzodo novelistikos savitumas, pasireiškiantis išsivijęs gyvenimo realijomis, nuotakomis, specifine pasaulevoka, vertybine orientacija, pagaliau – naujoje aplinkoje susiformavusiomis žodžių reikšmėmis. Visa tai dabartiniam Lietuvos skaitytojui yra įdomiausia, nes kūrinių, kalbantys apie Lietuvos gyvenimą, kad ir kokie stiprūs būtų, vis tiek atrodo kaip kažkur girdėta giesmė. Suprantama, tokių novelių irgi neišvengsi, tuo labiau, kad jos, ypač tarp vyresnės kartos rašytojų, buvo labai populiarios.

Be jų vaizdas irgi pasidarytų kreivas. Bet jeigu galima rasti meniniu požiūriu adekvatų tekstą, stengiamasi atiduoti pirmenybę „išsiviskai temai“.

Egzodo prozoje itin paplitęs buvo literatūrinės pasakos ir legendos žanras, savo apimtimi bei konstrukcija artimas novelėi (Pauliaus Jurkaus, Juliaus Kupo, Nelės Mazalaitės, Antano Vaičiulio kūrinių). Bet šio tipo pasakojimų čia sąmoningai atsisakoma. Ne todėl, kad jie būtų mažiau vertingi (nors teisybės dėlei reikia pridurti, kad tik kai kurių autorių kūryboje jie gali konkuruoti su novelėmis), bet tiesiog dėl to, kad norima išsaugoti knygos žanrinį vientisumą. Tai ne prozos rinkinys apskritai, o

novelių rinkinys.

Neilgame išangos žodyje (kas gi dabar skaito ilgus?) nėra ne mažiausios galimybės bent paviršutiniškai apžvelgti spalvingą egzodo novelistikos panoramą. Bet, antra vertus, gal ir nebūtina. Skaitytojas pats nesunkiai užčiuops bendriausius kontūrus, o detales jo nedomina. Jam kur kas svarbiau, ar paėmęs knygą jis patirs jaudulį, kurį sukelia kiekvienas tikrai meniškasis tekstas. Iš karto galiu garantuoti, kad šį malonumą jis patirs. Rinkinyje turėtų patenkinti įvairių skonių skaitytojus: ir tuos, kurie mėgsta tradicinį – sklandų, poetišką, plastišką – žodį, ir tuos, kurie literatūroje ieško įtampos, paslapties, ir tuos, kurie linke viską dramatiškai išgyventi ir nuolat klausyti – kodėl tokia sudrumsta dvidešimtojo amžiaus žmogaus dvasia ir ar tas žmogus turi kokių

(Nukelta į 2 psl.)

Šiame numeryje:

Džiaugiamės Dešimtąja lietuvių tautinių šokių švente • Lietuvių egzodo novelė • Pasaulio liuanistų bendrijos konferencija Lietuvoje • Lietuvos valstybės diena – liepos šeštąjį: Elenos Tumienės eilės • Poetas Joseph Brodsky (1940–1996)

Bronė Jamelkienė – klasiškoji josios nuotrauka iš karo pabėgėlių stovyklų (nuo 1945 metų) Vokietijoje ir to laikotarpio lietuviškosios meninės veiklos. Čia ji matoma pirmoji Čiurlionio ansamblio moterų šokamos Bledingelės eilėje (amerikiečių karių pavadintos „Pergalės“ - Victory šokių – dėl šokėjų sudaromos V formacijos). Ši nuotrauka taip pat puošė tais laikais pirmosios stambios anglų kalba išleistos knygos apie Lietuvą viršelį – dr. Adolfo Šapokos redaguotos Lithuania through the Ages.

* Įvadinis straipsnis išsivijęs rašytojų novelių rinkiniui Trys pachiatriai pieinių laukų: lietuvių egzodo novelė, kuri parengė literatūros mokslininkas ir kritikas Albertas Zalatorius ir išleido „Nemuno“ leidykla Kaune 1995 metais.

Būreliu — per žydinčių pienu lauką

(Atkelta iš 1 psl.)

išsigelbėjimo viltį. Pakaktų pradžia perskaityti keturias novelas — Mariaus Katiliškio „Nelaimė“, Antano Škėmos „Žilvinėli“, Antano Vaičiulio „Kur bakūzė samanota“, Algirdo Landsbergio „Trys psichiatrai pienu lauke“ — ir įsitikinti: bent vienas kūrinys tikrai patalpa mūsų šonui. Mažiausiai knyga patenkins tuos, kurie mėgsta ironiją, sarkazmą, juodą humorą. Bet ir šiuo požiūriu bus galima kai ko rasti; anekdotinių situacijų, lengvo pasiūpymo, vodelinų herojų, juoko pro sąžarą, kandios ironijos (Vincas Ramonas „Raudona skarelė“, Liudo Dovydeno „Telefonas“, Mariaus Katiliškio „Kaip surandamos žmonos“, Antano Škėmos „Paskaita apie pasaulį“).

Ką padarysi, jei smagių daiktų ne itin tirta visoje mūsų literatūroje. Iš kur jų ir bus, jeigu nebe vienas šimtmetis išlikimo klausimas mums aktualiausias už natūralią saviraišką ir malonų atsipalaidavimą. Dar nevatogiau tu momentų reikalauji iš egzodo rašytojų. Jų dvasia buvo dvigubai įsitempusi. Tėvynės praradimas, neišvengiamas, gimtosios kalbos veržimasis, aktyvumo, aktyvumo rato matėjimas, amžina dilema — prisitaikyti prie naujos aplinkos ir pasilikti joje ar užsikonservuoti ir laukti grįžimo — visa tai nuolat beldėsi į samonę ir virsdavo nemalonių klausimų: ar mano rašymas iš viso turi kokios prasmės, be tos, kurią teikia man pats? Kaip tokioje situacijoje atsirastis žaismė, komizmas, lengvumas? Greičiau jau pasirodys įnirsis, neviltis, beprasmybė.

Egzodo novelistų garbei reikia pasakyti, kad kraštutinių nevilčių ar cinizmo gaidų jiems pavyko išvengti. Juos palaikė tikėjimas, kad kūryba anksčiau ar vėliau sugrįš į gimtąją žemę ir bus čia svetingai sutikta. Gal laikas nublinkus švietimo įspūdį, bet nesunaikins nei išgyvenimų autentiškumo, nei kūrybingo žodžio. Tikėjimas pasitvirtino, tik gaila, kad kai kas to nesulaukė (Marius Katiliškis, Vincas Ramonas, Antanas Škėma), o kai kas pasidžiaugė labai trumpai (Antanas Vaičiulaitis, Nelė Mazalaitė).

Kiekvienas literatūriškai praprusęs skaitytojas labai mėgsta būti idealus ar bent tokį vaizduoja; ima knygą be išankstinių nuostatų, ieškodamas joje tik meno. Nežinau, ar šiuo atveju kam pasiseks tokiu būti. Visi žinos, kad tai vadinamosios „išėjimo“ kūrinių, ir nori nenori žiūrėti į juos tam tikru kampu, ieškodami atsakymo į tam tikrus klausimus. Kuo gi tie egzodo rašytojai gyvena, kai čia, Lietuvoje, literatūra buvo uždaryta akinam narve? Kokią Lietuvą jie nebijosi savo širdy? Ką davė laisvas būvis mūsų emigracijai? Ar tas žodis pasiekė tokių aukštumų, kurių stoka prievartoję galima teisinti objektyviomis aplinkybėmis? Kiek egzodo novelė buvo imli naujesioms pasaulio literatūros tendencijoms? Galimas daiktas, jai kuriais klausimais skaitytojas jau turi atsakymą, nes su egzodo literatūra spėjo, jei norėjo, neblogai susipažinti. Galimas daiktas, jai dominas dar ir kitokie klausimai. Nemanau, kad į visus jis čia ras atsakymus, bet jei atidžiai skaitys, jo smalsumas daugmaž bus patenkintas.

Egzodo novelistai kiekvienas savaip išgyveno tėvynės netektį ir būtinybę taikytis prie naujos aplinkos. Bet kai pažūrime iš didesnio laiko atstumo, pasimato ir bendresnių momentų. Kol visi dar gyveno Europoje (maždaug iki 1949 metų), prarasta tėvynė kiekvieną stipriai tebelaike savo glėby. Kai skaitai Stepo Zbarsko „Monsinjoro suoliuką“, net ne-

Albertas Zalatorius

Vytauto Mazelio nuotrauka

įtari, kad jis parašytas sveturi. Tie patys vaizdai, tas pats nuotaukų bangavimas, tas pats grakštus sakiny, o svarbiausia — ta pati dvasios darna, kuri sklid iš daugumos ketvirtosio dešimtmečio novelistikos rinkinių. Panašiai galetume samprotuoti ir apie Jurgio Savickio „Kapines“ ar Antano Vaičiulio „Kur bakūzė samanota“. Abu rašytojai nebuvo „tipiški išeiviai“, todėl jų novelės, galima sakyti, visai nepaliesios tėvynės netekties tragizmo. Jurgis Savickis su jam būdingu artistizmu iš atokios distancijos stebi „šurpą savo nepermaldaus brutalumo ir gamtai būdingu abejingumu *menschen* Elend drama, vykusią Lietuvos kaimo gelmėse“ (Alfonas Nyka-Niliūnas). Antanas Vaičiulaitis maslaus ir jautraus vaiko akimis vertina kaimo senutės taurių ir gaudų suvokimą, kad jos laikai baigėsi ir kad jai geriau ne taikytis prie naujų, o su visu dvasios vientisumu iškeliauti pas Dievą. Bene ryškiausias to tipo novelių pavyzdys — Pulgio Andriūšio „Naktis parugėje“ (beje, kaip ir visas jo rinkinys *Anoj pusėj ežero*, išėjęs Vokietijoje 1947 metais). Nors Pulgis Andriūšis priklausė didžiai priverstinės inteligentų emigracijos bangai, bet novelėse jis atrodė lyg iš Lietuvos niekur nebūtų išėjęs: stovi ant „siauro drivėžio kelelio“ rugių lauke, jausdamas kiekvieną gamtos gyvasties plazdėjimą, giedodamas jai himną, kuriame susilieja Antano Baranauko pastabumas. Vaizganto Mykoliuko ekstazė ir jaunjo Igno Seiniaus virpantis žodis.

Meninės tradicijos versmės visada yra gyvybingos ir vaisingos. Išeivijos novelistikoje jų viršūnė buvo Mariaus Katiliškio ciklas „Užuovėja“. Bet kiekvienos tradicijos bėda, o gal ir laimė, kad vieną kartą ji baigiasi. Kad ir kiek smagu buvo nardyti toje stichijoje, nauja dvasinė patirtis darė savo. Netikrumas ir baime, katastrofizmo nuojauta ir iš arti matytas prievartos siautėlis, įsiskverbęs į samonę pirmojo bolševikmečio ir nacių okupacijos laikais, paskui sustiprintas DP stovyklose, vertė nuolat atsi-

tono, nuo beprotiško tempo ir sušvietėjusių santykių. Žinoma, jeigu norėjai fiziškai išlikti.

Atlapasirdis, vidinę harmoniją aukštinantis, mitinės gadybės reliktus tebesaugantis lietuvis, atvykęs iš žalių pievų ir apsnūdusių provincijos miestų į Čikagą, New York'o ar Londono gausmą, turėjo išmokti išskaidyti save tarp egzistencijos ir svajonės, veiksmo ir refleksijos. Išskaidyti ir kaip nors gyventi be žudancios graužties ir bereikalingų skrupulų. Tai buvo skausmingas procesas. Ji giliausiai jautė, autentiškiausiai išreiškė Antanas Škėma — ir *Baltojo drakulio*, ir novelėse. Jo „Žilvinėli“ yra lig šiol nepalanktas jaunos moters sielos riksmas, bandant išsilaikyti už slidžios atbrailos, kai po kojomis atsiveria beprasmybės, vienatvės ir tuštumos bedugnė. O išsilaikyti teko visiems; gyvybės instinktas ir ateities viltis visada stipresnė už bet kokią bandymą. Ypač tada, kai į dalykus pajęgi žvilgtelėti paprasčiau — prislopinęs ambicijas, pažabojęs fantaziją, įsitraukęs į buitines rūpestių karuseles. Pastaroji traukė savaime — nori nenori, leisdama pajusti ir žiaurius konkurencijos dėsnius, tegul šalia tavęs vykstančius, bet tave irgi kažkuo paliečiančius (Kazimiero Barėno „Mėsininkas Kingas“), ir greito išsivertinimo iliuzijų trapumą (Kazio Almeno „Geltonas biukas“), ir rafinuotai egoistišką jaunosios kartos moralę (Liudo Dovydeno „Telefonas“), ir dinamikos bei aktyvumo čiuptuvus, nejuociam apraizgančius valstietiška lėtą charakterį (Mariaus Katiliškio „Kaip surandamos žmonos“).

Žinoma, gaila buvo pasinėti į prisiminimų sferą (Birutės Pūkelevičiūtės „Prisiminimų mieste“), į amžinųjų problemų — pavydo, keršto, sąžinės sąskaitų — analizę (Jurgio Jankaus „Velnio bala“), į psichoanalitinį instancijų šeimos ryšių ir grėsmingai artėjančio vienišumo atskleidimą (Edvardo Cinzo „Spastai“). Ten irgi buvo galima surasti įdomių, prasmingų momentų, malonių guodžiančių ar, priešingai, šurpinančių žmogaus sielos užkampų paslaptingumu ir neįsėjama tamsybe. Tačiau realybė vis tiek beldėsi į samonę ir reikalavo savo vietos. Ir tik tada, kai ji pasidarė ne tokia agresyvi, kai buitinis daugmaž susitvarkė, o kūrėjas daugmaž prisitrynė prie naujos jaunosios ir galvosenos, novelė at-

Jono Kuprio nuotrauka

sipalaidavo nuo problemų dikto, o autorius pajuto erdvę savo fantazijos žaismui ir galimybę be mažiausio sąžinės priekaišto išsiklausyti į jam vienam svarbų išgyvenimą ar pagallvojimą. Pasidare smagu eksperimentuoti, laisvai susikurti savo adresatą arba jokio adresato nepaisyti.

Egzodo novelė tartum nusimete moralinių, pilietinių, psichologinių išpareigojimų našta ir pradėjo alsuoti tuo pačiu ritmu, kuriuo alsuoja viso laisvojo pasaulio menas, bandydamas aprepti žmogisko būvio įvairovę — nuo empirikos iki transcendencijos, nuo racionalių konstrukcijų iki nesamonių, nuo sunkių dvasinių traumų iki žaismingai skambančių žodžių. Tik visa likimo ironija, kad tuo metu egzodo novelistų gretos ėmė silpnėti ir retėti. Jas papildydavo tik atsitiktinai (pvz., Ichcho Mero išvykimas iš Lietuvos).

Šiam išsilaisvinimui ir eksperimentavimui šiandien bene ryškiausiai atstovauja Algirdo Landsbergio novelės, kurių viena davė ir šitam rinkiniui vardą. „Trys psichiatrai pienu lauke“ — tai lyg kokia egzodo novelė grįžimo Lietuvon metafora: akiniuoti, modernaus pasaulio paragavę intelektualai breną geltonomis lietuviško gegužio pievomis (rašau per patį pienu žydėjimą, gal iš čia tokios asociacijos). Jie pasipuošę kiek kitokiais — vakarietiškais rūbais, bet vis tiek puikiai supranta, iš kur tas kasmetinis pienu geltonumas — ir šaltėje, ir lietuje, ir ant sumindžio tako, ir ant gražiai išake-

tos dirvos. Jo nesuprato tik tie, kurie trypė kareiviškais batais ir pjovė aštriais dalgiais. Egzodo novelistai žino, kad piens tik galvutė gležna, o šaknis stora ir ilga, bet svarbiausia — gudriai trapi: kad ir kiek rautum, mažas gabaliukas vis tiek liks, per vasarą sustiprės, o pavasarį vėl pasipils geltonumas lyg tvanas.

Algirdo Landsbergio novelė ne apie tai: ten parodomas psichoanalitinių teorijų nepajėgumas aprepti sudėtingos žmogaus prigimties, bet knygos pavadinime tegul šis vardas reiskia ir ką kita. Tegul jis mums leidžia įsivaizduoti būrelį susimąstiusių ir tarpusavy diskutuojančių inteligentų, žėgančių lietuviškų pienu.

Tai ir bus tas būrelis egzodo novelistų, parėjusių ten, iš kur prieš penkiasdešimt metų (o kai kas ir anksčiau) išėjo. Gal mums jie atrodys šiek tiek svetiai, gal piens jiems pasirodys šiek tiek primityvus. Bet piens tiki, kad jie žino jų paslapty, todėl jiems svetingai šypsoi. Šypsodamos jos mato, kieno literatūrinis žingsnis tvirtesnis, o kieno silpnesnis, kieno pėda įsispaudžia giliau, o kieno ne taip giliai. Jūs suprantate, kad kitaip ir negali būti: net palankiausias sąlygos visų nepadarys genijais, kaip bjaurios — visų nepavers pilka mase. Tas abipusis supratimas, tas broliškas atlidumas ir draugiškas reiklumas teikia daugiausia vilties. O gal tik man taip atrodo?

Pasaulio lituanistų bendrijos konferencija Vilniuje

Šių metų liepos 4-6 dienomis Vilniuje vyksa Pasaulio lituanistų bendrijos konferencija, pavadinta „Lituanistika 21-ojo amžiaus išvakarėse: tyrinėjimų prioritetai, metodai ir naujovės“. Šios konferencijos programa tokia:

Pirmasis posėdis vyks liepos 4 dieną, nuo 10 v. r. iki 2 v. p. p. Jam pirmininkaus Albertas Zalatorius ir Violeta Kelertienė. Paskaitas skaitys: Viktorija Daujotytė — „Besikeičianti literatūros istorija“, Antanas Kulakauskas — „Naujųjų laikų Lietuvos istorija“, Zigmantas Zinkevičius — „Del istorinės lituanistikos

tyrimo prioritetų“, Aloyzas Vildugiris — „Lietuvių kalbos tarminis reikšmė ir perspektyvos“, Leonardas Sauka — „Tautosakos mokslo padėtis ir uždaviniai“, Giedrius Viliūnas — „Episteminis posūkis ir lituanistika“. (Programoje buvo numatyta ir a.a. Vytauto Kavolio paskaita — „Reikšmių rėmai veiksmų srautuose: analitinės kultūros istorijos galimybės“). Nuo 3:30 iki 6 v. p. bus diskusijos tema „Lituanistika dabartinės visuomenėje: tradiciniai ir nauji uždaviniai“.

Liepos 5 dieną vyksiančiam antrajam konferencijos posėdžiui pirmininkaus Bronius Vaskelis ir Darius Kuolys. Skaitytosios paskaitos: Violeta Kelertienė — „Naujos kryptys lietuvių literatūros analizėje ir metodologijoje“, Alfredas Bumblauskas — „Ar vyksta metodologinės permainos lietuvių istoriografijoje“, Saulius Suziedelis — „Naujų istoriografinių metodų pritaikymo Lietuvos istorijos tyrimuose problemos“, Rima Pociūtė — „Kultūrinė psichoanalizė: interpretavimo būdai ir prielaidos literatūros atrankai“, Vytautas Straizys — „Saugancioji literatūros kritika“, Rita Repšienė — „Žanro aprašo prasmės: lietuvių etiologinės sakmės“, Bronislova Kerbelytė — „Pasakų struktūrų ir semantikos aprašo metodika“, Romualdas Apanavičius — „Etninės muzikos datavimas: neimanomybė ar neįnaudotos senų metodų galimybės“, Popietinių diskusijų tema — „Lituanistikos atsinaujinimo būdai: naujos temos ir metodai“.

Trečiajam konferencijos posėdžiui, vyksiančiam liepos 6 dieną, pirmininkaus Petras Bražėnas ir Giedrius Viliūnas. Paskaitas skaitys: Algis Kalėda — „Polonistika kaip lituanistikos kontekstas“, Mieczysław Jackiewicz — „Poznanės lituanistikos centras“, Ewa Stryczyńska — „Medžio sąvoka lietuvių tautosakoje“, Bogusława Mysakowska-Wojtko-

Jono Kuprio nuotrauka

(Nukelta į 3 psl.)

Joseph Alexandrovich Brodsky, rusų poetas, 1987 metų Nobelio literatūros premijos laureatas, 1980 metais tapęs Amerikos pilietiu, JAV Library of Congress 1991 metais paskirtas Amerikos poeto laureatu, mirė šių metų sausio 28 dieną, sulaukęs 55 metų.

Poeto Joseph Brodsky esė knyga

PETRAS MELNIKAS

Joseph Brodsky, buvusios Sovietų Sąjungos disidentas, Nobelio literatūros premijos laureatas, mirė šiais, 1996 metais. Laimė, praėjusiais metais išėjo jo esė rinkinys, knyga *On Grief and Regret*. (New York: Farrar, Straus, Giroux, 1996). Joje prasišviečia įdomi, komplikauta asmenybė, kai skaitai kartais sunkiai suprantamą tekstą, bet šiaip beveik su malonumu.

Gimęs ir gyvenęs Leningrade (St. Petersburg), Brodskis — beveik tikras vakarietis, amžinai visur randa humoro; vaikystėje pirmą kartą vakarietiško filmo, kurio Sovietų Sąjungoje buvo rodomi gausiai po karo, su užrašu, kad tai nenukniauti filmas, bet „karo meto grobis“, su iškirptom pradžiom, tik rusišku aprašymu apie tai, kas bus rodoma. Vėliau jis pamėgo Vakarų kultūrą ir literatūrą, kurią skaitė ir vertino kaip tęsinį devynioliktojo šimtmečio rusiškosios, tos, kuri dingio po 1917 metų revoliucijos.

Trumpai dėkodamas už jam suteiktą Nobelio premiją poezijoje, jis kukliai priminė, kad poezija šiandien domisi mažai žmonių, gal tik 1%. Taigi ji nėra baisiai didelis dalykas. Atakirai ten, kalbėdamas apie poeziją, apibūdina ją kaip trijų rūšių: analitinę, intuityvą ir revidicinę, atidėdiančią

kokį nors fenomeną.

Ir kas skiria poeziją nuo kitų žanrų yra tai, kad ji vartoja analizę, intuityvą ir revidicinę, kartu (gravituodama pirmiausia į intuityvą ir revidicinę).

Kartais vienu žodžiu, vienu sąskambiu rašytojas randa save ten, kur nieks dar nebuvo prieš jį. Eilių rašymas yra ypatingo galvojimo pagreitintojas pasaulio supratimui. Kartą tai patyręs, žmogus negali toliau būti nepakartojęs šios patirties, lyg būtų įsitraukęs į narkotikus ar alkoholi. Toks žmogus, sako Brodskis, vadinamas poetu.

Knygoje — apie dvidešimt esė. Sovietiškas poeto žanklas pagerbti išdaviką anglų, šnipinėjusį Maskvai, Kim Philby (1912–1968) įkvėpė Brodskį ilgesniam rašiniui, „Collectors' Item“. Jame spėjo, kad milkinis kitados sovietinis pasisekimas arabų ir Afrikos pasaulyje nebuvo rusų išgalvotas, bet anglo Philby rusams pasiūlytas genialus planas. Brodskis neranda nė vieno rusų politbuuro, kuris būtų sukūręs tokį gudrų planą: sovietams turėti įtakos „benzino krautuose“. Aišku, šis planas vėliau pradėjo braktėti, Egiptui išstūmus rusus ir jų įtaką.

Šiame ir keliuose kituose rašiniuose, „Profile of Clio“, „Letter to a President“, „Homage to Marcus Aurelius“, Brodskio pasta-

Liepos šeštajai

Mindaugas

Dailininkė Ada Korsakaitė-Sutkuvienė

Vamzdžiai, ragai, trimitai
Kanklės, skudučiai
Ir laukų lyrika
Ir pievų dainos...

Pirmyn,

O Lietuvos karalija,
Į tarpą daugelio tautų

Visokių
Ir tu rikiuokis!

Ant Mindaugo galvos
Sužibo aukso karūna.

Stiprus, lyg stumbras
Lietuvos miškų;

Savim pasitikis,
Tiktai klastos neatpažįstas,

Jis žvelgia nuo pirmojo
Lietuvos sosto.

Jo paveikslas atspindi
Svečių-kalavijuočių
Sidabro spalvos šarvuose,
Bet į plieną sukaustytas
Jų krūtines
Naujam karaliui
Pagarba ir meilė
Niekada neįsiskverbs.

Neturi karalius Mindaugas į ką atsiremti,
Nemoka jo broliai naujų laikų atspėti,
Nemato karaliaus gentis jo pašaukimo.

Nesuprato Mindaugo jo kunigaikščiai,
Neįvertino jo užduoties senieji kriviai,
Nedainavo naujų dainų vaidilos...

Tik priešai Mindaugo galią pamatė,
Tik jie išgirdo

Vamzdžius, ragus, trimitus,
Kanklės, skudučius
Ir laukų lyriką,
Ir pievų dainą.

Pirmyn,
O Lietuvos karalija,
Į tarpą daugelio tautų
Visokių
Ir tu rikiuokis!

Ir nužudė karalių Mindaugą
Jo brolių rankomis...

Ir nuėjo karalius Mindaugas
Į vėlių kalnelį be laiko
Ir sėdo į vėlių suolą
Su dviem sūnum,
Dausose jis išaugo,
Išsikerojo, kaip galingas ažuolas
Su dviem lieknais berželiais,
Nors taip ilgai, ilgai
Neapgarbstyta

Elena Tumienė

(Iš poemos „Gintaro šalies baladė“, 1989)

KOPŪSTAS IR MORKA

Vieną popietę pas Morką atsilankė Kopūstas,
Ją rado kažkaip permatomai išsipusčiusią.

„O, tai atrodo smagiai, iš tikrųjų šaunu,
Bet kur tu eini su šiuo celofanu?“

„Tu tikrai taip manai?“ Morka nuraudo. „Nagi, ei...
Kaip čia tau pasakyti? Buvo pakviesta šiam vakarui
Peilio.“

Ir buvau kvietiamas — čia blogai nesuprask...
Aš viena pati. Tai tavęs negaliu atsivesti...”

„Peilii!“ sušuko Kopūstas supykęs. „Didelio dailio!
Kam čia svarbu pigus plienas nevykęs!“

Aš irgi ši vakarą išeinu — be tavęs.
Du šaukštai pakvieta mane prie sriubos”.

Joseph Brodsky
1996 liepa

bumas ir lankėties išvados istorijos filosofijoje yra stebėtinai. Tuo jis primena mūsų Aistį, kurio gili poezija ir gyvenami sunkūs laikai atvedavo jį prie rimtų istorijos, filosofijos gyvai parašytų esė rinkinių, kaip *Milfordo gatvės elegijos*, *Apie laiką ir žmones* ir kt.

Apie istoriją Brodskis sako, kad nesame tikri savimi ir kitais. „Bet netikrumas yra artiau gyvenimo“. O pagrindinis istorijos dalykas ir spėjimai apie ateitį yra tokie, kad nedalyvavome tose istorijose. Ir todėl negali būti tikras tuo, kame nesi dalyvavęs (p. 137). Todėl Brodskis, kalbėdamas apie istoriją, kvestionuoja viską; ir čia visas idomumas jį skaityti ir turbūt klausyti jo pasakaitų, šnekų studentams.

Knygoje dar analizuojama Rilės 1904 metų opus „Orpheus, Euridice, Hermes“. Rašo laišką net Horacijui „Letter to Horace“. Rašo „In Memoriam Stephen Spender“, anglų poetui, kuris gražiai jį priėmė, Brodskui pirmą kartą atvykus į Londoną.

Brodskis, atrodo, buvo mieliai kviečiamas šnekti universitetų studentams studijų užbaigimo program. Iš tų prakalbų (Ann Arbor, Michigan, ir kitur), jam kaip rusui, atrodo, sekėsi lankčia, kiek „profesoriška“ anglų kalba sudominti studentus. Jaučiamas laisvas valediktoriškas stilius,

originalus filosofinis mintijimas ir kartais net savotiškas herojiškumo siekimas, kuomet apkaltinamas ir mūsų Aistis. Regis, geri poetai taip atrodo, kai imasi prozos, į ją įliedami ir skambaus herojiškumo — nepaprasto pasitikėjimo savimi.

• Kai Joseph Brodsky dar tebuvo tik 24 metų, jam buvo įsakyta pasirodyti sovietiniame teisme, kur jis buvo apkaltintas esąs parazitais.

„Koks jūsų užsiėmimas?“ klausė teisėjas.

„Aš esu poetas“.

„Kas jums suteikė igaliojimą vadintis poetu?“

„Niekas. Kas davė man igaliojimą tapti dalim žmonių gimine?“

„Ar esate studijavęs, kad pasidarytumėte poetu?“

„Nemanau, kad poezija būtų mokymosi reikalinga“.

„Tai kas ji tada?“

„Man atrodo, kad ji yra dovana...“

Tai buvo 1964 metais, bet Sovietų Sąjungoje tokios neigiamos „dovanos“ dar vis buvo draudžiamos. Brodskis buvo nusiųstas į psichiatrinę ligoninę tyrimams, o po to nuteistas penkeriems metams konclagerio. Suskatus Vakarų rašytojams rūpintis jo byla, po dvejų metų buvo paleistas.

Lituanistų konferencija

(Atkelta iš 2 psl.)

wiak — „Lokatyvo prielinksnių reikšmės lietuvių ir lenkų kalbose“; Liane Klein — „Greifswald'o universitetas kaip vienas Vokietijos lituanistikos centrų“; Signe

tė Radzevičienė — „Igno Šeimaus švediškoji kūryba — lietuvių ar švedų literatūros prioritetas“; Dalia Satkauskytė — „Lituanistikos studijos — teksto skaitymo problemos“; Elina Naujokaitienė — „Individas tarp tradicijų atnaujinimo ir inovacijų“; Romas Juzefovičius — „Mokslinė infor-

macija lituanistikoje: esminės funkcijos ir nauji poreikiai“; Juozas Algimantas Krištopaitis — „Mokslas istorija beldžiasi į lituanistikos duris, siūlydama jai netradicinius požiūrius ir metodus“. Konferencija bus užbaigiamą liepos 6 dieną ruošiamą vakarone.

Jono Kuprio nuotrauka

**Šokių Šventė – štai kultūros
tiltas tarp kalbų, kartų ir kraštų.**

Laikykites stipriai!

BRIDGES redakcija

*Asta Banionis * Jeanne Dorr * Paul Goble
Ramunė Kubilius * Viktoras Nakas
Algis Rimas * Diana Vidutis*

CICERO
**Lietuvių Medžiotojų
ir
Žuvautojų klubas**

*sveikina X-ją
Lietuvių tautinių šokių šventę,
jungiančią pasaulio lietuvius
ir linki, kad ši graži tradicija
dar ilgai tęstųsi.*

VYDŪNO FONDAS

**SVEIKINAME X LIETUVIŲ TAUTINIŲ ŠOKIŲ
ŠVENTĖS RENGĖJUS, GAUSIUS DALYVIUS IR
TUKSTANTINĘ ŽIŪROVŲ MINĄ IŠ VISO PA-
SAULIO.**

**TEGYVUOJA LIETUVIŲ KULTŪRA, TEGUL DEGA
MŪSŲ MEILĖ IR PAGARBA TĖVŲ KRAŠTUI –
LIETUVAI!**

Vydūno fondas, nepelno organizacija, įsteigta 1952.03.23 Fon-
das jau yra išmokėjęs \$600.000 lietuvių studentų remimui,
knygų leidybai, premijoms, jaunimo konkursams ir or-
ganizacijoms, vydunistikais. Aukos yra atleidžiamos nuo as-
meninių mokesčių.

Adresas:

Vydūno Fondas, 14911 E 127th St., Lemont, IL 60439

**Šv. Kazimiero
Seserų Kongregacija**
Chicago, Illinois

*Širdingai sveikina visus dalyvius
X-je Lietuvių
Tautinių Šokių Šventėje
ir linki Jums gausios
Dievo palaimos
šia iškilminga proga.*

— Lietuviškų tradicijų išlaikymas
— Amerikiečių švietimas Lietuvos klausimais
— Draugystės lietuviško jaunimo tarpe —

tai svarbūs JAV Lietuvių Jaunimo Sąjungos vaidmenys, kuriuos
tautinių šokių šventė labai puikiai apibūdina.
Sveikiname X-tąją tautinių šokių šventę ir tikime, kad su-
lauksime bent dvidešimtosios, kurioje mūsų vaikai turės progą
dalyvauti.

JAV-LJS valdyba
Mike Mikolaitis, pirmininkas

**Sveikiname
šokanti jaunimą,
Šventės rengėjus
ir
dalyvius!**

SUVALKIEČIŲ DRAUGIJA
Čikagoje

**Alex Navardauskas
Helen Vilkelis
Regina Petrauskienė
Sue Cheplis
Anelė Ramanauskienė**

DRAUGO FONDAS / DRAUGAS FOUNDATION
LITHUANIAN AMERICAN COMMUNITY, INC. • U.S. IL. CHAPTER
440 WEST 108th STREET, CHICAGO, IL 60643 TEL. (773) 742-0467

X-jai LIETUVIŲ TAUTINIŲ ŠOKIŲ ŠVENTEI
Draugo Fondas, tarnaujantis lietuviškos spaudos ir
mūsų tautinių aspiracijų išlaikymui išeivijoje,

S V E I K I N A

X-ją Lietuvių Tautinių Šokių Šventę, jos rengėjus,
dalyvius, svečius ir visus žiūrovus.

Tegu mūsų protėvių dvasia, jausta į tautinį rūbą,
šokį ir dainą išlieka visų mūsų širdyse
ir jungia su Tėviške prie Nemuno krantų.

Bronius Juodelis
Draugo fondo tarybos pirmininkas

„Saulutė“

Lietuvos vaikų globos būrelis,
sveikina Dešimtosios Lietuvių tautinių šokių šventės
dalyvius ir, besidžiaugiant šokių sukūryje,
prašo prisiminti vargstančius vaikus Lietuvoje.
Jūsų auka — alkanių vaikų parama!
Dėkojame visiems besirūpinantiems Lietuvos vaikais.

**„Saulutė“
419 Weidner Rd.
Buffalo Grove, IL 60089
Tel. 847-537-7949**

**X LIETUVIŲ TAUTINIŲ ŠOKIŲ ŠVENTĖS
MENO VADOVĖ
VYR. SK. VIOLETA
SMIELIAUSKAITE-FABIANOVICH**

ir jos mamytė, ilgametę tautinių šokių mokytoją
s. IRENĄ SMIELIAUSKIENĘ
šios didžios šventės proga
nuoširdžiai sveikiname!

Didžiuojamės mūsų sesėmis
ir broliais skautais šokančiais šioje šventėje.

Čikagos „Aušros Vartų“/„Kernavės“ tuntas

**ASSOCIATION OF YOUNG LITHUANIAN-AMERICANS
CHICAGO CHAPTER
ČIKAGOS JAUNIMO SĄJUNGA**

**Sveikiname jaunimą atvykusius į Čikagą,
dalyvauti X-je lietuvių tautinių šokių
šventėje.**

**Tikimės, kad bus progos pabendrauti,
pasilinksinti bei pasidžiaugti
Čikagos miesto įdomybėmis.**

*„Muzikos, šokio sukūry
Gal save atrasi
Tarp jaunų šypsenu
Ir besisukančių porų“*

**Malonu matyti gražų, lietuvišką
jaunimą atvykusį iš visų pasaulio
kampų!**

**Dr. Vilius, Violeta,
Tania ir Kristina
Mikaitis**

**LITHUANIAN AMERICAN COMMUNITY, INC
LEMONT CHAPTER**

**JAV LIETUVIŲ BENDRUOMENĖS
LEMONTO APYLINKĖ**

14911 - 127TH STREET LEMONT, ILLINOIS 60439

pirmininkas
Gediminas Kazėnas
708-963-0467

vykdomasis vicepirmininkas
Kazimieras Laukaitis
708-323-5326

sekretorius
Stasys Dziugas
708-423-1681

iždininkas
Algis Urbutis
708-448-6881

socialiniai reikalai
Dr. Ferdinandas Kaunas
708-531-9463

Dana Šienientė
708-448-9656

vicepirmininkai
Neringa Ambrozaitytė
Stasė Jagminienė
Lilė Ramonienė
Vladas Stropus
Agutė Tiškurviene

revizijos komisija
Liudas Kirkus
Kęstutis Sušinukas
Liudas Sienys

Sveikiname

**X Lietuvių Tautinių Šokių Šventės
rengėjus, gražų lietuvių jaunimą,
jų vadovus ir dalyvius.**

**JAV Lietuvių Bendruomenės
Lemonto Apylinkės valdyba**